

ЗАГРОЗИ ІНВЕСТУВАННЮ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В НЕСТАБІЛЬНІЙ СИТУАЦІЇ ТА ЗАХОДИ ДЛЯ ЇХ УНИКНЕННЯ

©2019 НАМЛІЄВА Н. В.

УДК 332.1

JEL: E22

Намлієва Н. В. Загрози інвестуванню в національну економіку України в нестабільній ситуації та заходи для їх уникнення

Першочерговим завданням сталого розвитку національної економіки є активізація інвестиційної діяльності України шляхом виявлення та нейтралізації існуючих загроз сьогодення, попередження їх виникнення в майбутньому та розробка напрямів щодо їх мінімізації. Метою статті є виявлення існуючих загроз інвестуванню в національну економіку України в умовах нестабільності та визначення заходів їх уникнення. У ході дослідження виявлено такі загрози інвестуванню в національну економіку України в умовах нестабільності: озброєне протистояння на сході України; нарощування темпів інфляції; зниження економічної стійкості України; відсутність позитивних політичних зрушень у зовнішній ситуації; втрата економічних зв'язків та стратегічних партнерів; спрямування державного бюджету на військові операції; вибагливі вимоги від зарубіжних фінансових партнерів. Необхідною умовою активізації процесу інвестування в національну економіку, що буде сприяти її стабілізації та розвитку, є розробка заходів з мінімізації та уникнення загроз інвестуванню та державної підтримки даного процесу. Актуальними виступають дві основні форми державної підтримки інвестиційної діяльності: пряма (найчастіше фінансова) та непряма (опосередкована). Для активізації державного інвестиційного регулювання на державному рівні запропоновано реалізувати ряд заходів у сфері економіки, законодавчій, інформаційній сферах, а також застосування галузевих-специфічних та організаційних заходів, покращення інституційного та фінансового середовища та активне застосування пропагандистських заходів. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень вважаємо розробку критеріїв та показників оцінювання доцільності інвестиційних вкладень у різні сфери національної економіки з боку інших держав та українських інвесторів.

Ключові слова: інвестиції, загрози, інвестиційна привабливість, прями іноземні інвестиції, активізація інвестиційної діяльності.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-12-88-94>

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 18.

Намлієва Наталя Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і обліку, Мелітопольський інститут державного та муніципального управління «Класичного приватного університету» (Каховське шосе, 8/2, Мелітополь, 72311, Україна)

E-mail: nnamliieva5@gmail.com

УДК 332.1

JEL: E22

UDC 332.1

JEL: E22

Намлієва Н. В. Угрозы инвестированию в национальную экономику Украины в нестабильной ситуации и меры по их предотвращению

Первоочередной задачей устойчивого развития национальной экономики является активизация инвестиционной деятельности Украины путем выявления и нейтрализации существующих угроз, предупреждение их возникновения в будущем и разработка направлений по их минимизации. Целью статьи является выявление существующих угроз инвестированию в национальную экономику Украины в условиях нестабильности и определение мер по их предотвращению. В ходе исследования выявлены следующие угрозы инвестированию в национальную экономику Украины в условиях нестабильности: вооруженное противостояние на востоке Украины; наращивание темпов инфляции; снижение экономической устойчивости Украины; отсутствие положительных политических сдвигов во внешней ситуации; потеря экономических связей и стратегических партнеров; направление государственного бюджета на военные операции; привередливые требования от зарубежных финансовых партнеров. Необходимым условием активизации процесса инвестирования в национальную экономику, которое способствует её стабилизации и развитию, является разработка мер по минимизации и предотвращению угроз инвестированию и государственной поддержке данного процесса. Актуальными выступают две основные формы государственной поддержки инвестиционной деятельности: прямая (чаще всего финансовая) и косвенная (опосредованная). Для активизации государственного инвестиционного регулирования предложено реализовать ряд мероприятий в сфере экономики, законодательной, информационной сферах, а также применение отраслевых и организационных мероприятий, улучшение институциональной и финансовой среды и активное проведение пропагандистских мероприятий. Перспективным направлением дальнейших научных исследований считаем разработку критериев и показателей оценки целесообразности инвестиционных вложений в различные сферы национальной экономики со стороны других государств и украинских инвесторов.

Ключевые слова: инвестиции, угрозы, инвестиционная привлекательность, прямые иностранные инвестиции, активизация инвестиционной деятельности.

Namliieva N. V. Threats to Investment in Ukraine's National Economy in Terms of Instability, Preventive Measures

The first priority of sustainable development of the national economy is to intensify Ukraine's investment activities by identifying and neutralizing existing threats, preventing them from occurring in the future and developing directions to minimize them. The article is aimed at identifying existing threats to investment in Ukraine's national economy in the face of instability and defining preventive measures. In the course of research the author has identified the following threats to investment in Ukraine's national economy in the face of instability: the armed confrontation in eastern Ukraine; rising inflation; reducing Ukraine's economic resilience; lack of positive political developments in the external situation; loss of economic ties and strategic partners; directing the State budget to military operations; fastidious demands from foreign financial partners. A prerequisite for activating the process of investing in the national economy, which provides for its stabilization and development is the development of measures to minimize and prevent threats to investment along with government support for this process. Two main forms of the State support for investment activities are topical: direct (most often financial) and indirect (mediated). In order to activate the State investment regulation, it is proposed to implement a number of measures in the economic, legislative, information spheres, as well as the application of industry and organizational measures, improving the institutional and financial environment and active propaganda measures. A promising direction for further research appears the development of criteria and indicators of assessing the feasibility of investments in various sectors of the national economy both by other countries and by Ukrainian investors.

Keywords: investments, threats, investment attractiveness, foreign direct investment, activating investment activity.

Рис.: 1. Табл.: 2. Библ.: 18.

Намлієва Наталія Васильєвна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і учета, Мелітопольський інститут державного і муніципального управління «Класического приватного університету» (Каховське шоссе, 8/2, Мелітополь, 72311, Україна)

E-mail: nnamlieva5@gmail.com

Fig.: 1. Tabl.: 2. Bibl.: 18.

Namliieva Natalia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Accounting, Melitopol Institute of Public and Municipal Administration of the «Classic Private University» (8/2 Kakhovske Hwy, Melitopol, 72311, Ukraine)

E-mail: nnamlieva5@gmail.com

Сучасна нестабільність функціонування економіки України потребує актуалізації питань визначення шляхів досягнення стабільного та стійкого економічного розвитку. Одним із найголовніших аспектів розгляду стає питання активізації інвестиційної активності держави, що є складним процесом. Проте сучасний розвиток суспільства важко уявити без вищезазначеного елемента господарювання.

Регулювання інвестиційної діяльності – це процес формування умов для оптимального залучення інвестицій в національну економіку, при цьому основною умовою є врахування реалій сучасного економічного становища країни, а також перспектив її економічного розвитку. На сьогодні рівень інвестиційної активності економіки України перебуває під впливом дестабілізуючих факторів, які є загрозами сталого розвитку країни та спричиняють реальні втрати для учасників інвестиційного процесу та зниження добробуту громадян країни.

Отже, першочерговим завданням сталого розвитку національної економіки є активізація інвестиційної діяльності України шляхом виявлення та нейтралізації існуючих загроз сьогодення, попередження їх виникнення в майбутньому та розробка напрямів щодо їх мінімізації.

Українська економіка потребує значних інвестицій для забезпечення її подальшого розвитку [7]. Проблемні питання регулювання та стимулювання інвестиційної діяльності національної економіки досліджували такі провідні науковці, як: Абрамова С. Ю., Денисенко М. П., Губський Б. В., Капітанець Ю. О., Кравчун О. С., Кулешов С. М., Левченко Н. М., Медвідь Я. Ф., Месечка В. А., Мочерний С. В., Нагребельний В. П., Юзвович Л. І. та інші. Проте пошук ефективного інструментарію та підходів до регулювання інвестування в національну економіку потребує їх коригування в специфічних умовах нестабільної ситуації національної економіки.

Метою наукової статті є виявлення існуючих загроз інвестування в національну економіку України в умовах нестабільності та визначення заходів їх уникнення.

Методологічною основою дослідницької роботи є фундаментальні положення, представлені у класичних і сучасних працях вітчизняних і закордонних учених у галузях економічної теорії, інвестиційної політики, економічного зростання.

Нестабільна ситуація України характеризується такими процесами та показниками: високий рівень тіньової економіки; зростання інфляції та бюджетного дефіциту; зменшення валового нагромадження основного капіталу; зростання рівня безробіття; надто високий рівень державного боргу; неконтрольовані міграційні процеси; політична нестабільність тощо. Вони формують середовище несприятливого інвестиційного клімату, що обумовлює економічну небезпеку держави. Удосконалення наявних і розробка нових механізмів стратегічного управління економічною безпекою України вирішально вплине на підвищення конкурентоспроможності та загалом життєздатності національної економіки [5].

Однією з найважливіших загроз інвестуванню, а отже, стабільності національної економіки нашої країни, стала війна на сході. Розпочатий російсько-український військовий конфлікт обумовлює невпинне погіршення макроекономічних показників національної економіки, що, своєю чергою, призвело до зниження рівня інвестиційної привабливості країни на світових ринках капіталу.

Стан національної економіки, при якому спостерігається незбалансованість макроекономічних відтворювальних процесів, є загрозою її стабілізації. Проведений аналіз макроекономічних показників за даними Державної служби статистики України свідчить про зниження економічної стійкості України, нагромадження темпів інфляції.

Зростання обсягів валового внутрішнього продукту у фактичних цінах за період 2014–2018 рр. (109,1% – 2010 р., 104,6% – 2011 р., 99,8% – 2012 р., 100,5% – 2013 р., 124,9% – 2014 р., 143,3% – 2015 р., 112,4% – 2016 р., 113,7% – 2017 р. 109,8% – 2018 р.) пояснюється зростанням індексу споживчих цін. Рекордним став показник інфляції 2015 р. (рис. 1).

Особливості ВВП на даний період такі: валовий внутрішній продукт у постійних цінах 2010 р., як у доларах США, так і в національній валюті, безупинно скорочується впродовж останніх шести років. Такі коливання, коли номінальний валовий внутрішній продукт зростає, а реальний падає, відбуваються під час одночасного зростання цін на товари та послуги (інфляція) і скорочення обсягів виробництва, споживання цих товарів.

Порівняння показників валового внутрішнього продукту показує різке падіння курсу гривні відносно

Рис. 1. Динаміка індексу споживчих цін за 2010–2018 рр., %

Джерело: складено за [3].

долара, яке спостерігалось у 2014 і 2015 рр. Окрім того, показник ВВП у цінах 2010 р. свідчить, що у 2018 р. економіка країни не досягнула рівня 2010 р. (табл. 1). Обсяг валового внутрішнього продукту у фактичних цінах позитивною динамікою за досліджуваний період на перший погляд характеризує стабільний розвиток країни. Так, у 2011 р. приріст показника склав 220,6 млрд грн, у 2012 р. – 104,8 млрд грн, у 2013 р. – 60,5 млрд грн, у 2014 р. – 121,7 млрд грн, у 2015 р. – 401,6 млрд грн, у 2016 р. – 396,9 млрд грн, у 2017 р. – 597,5 млрд грн і у 2018 р. – 575,8 млрд грн.

Таку ж позитивну динаміку проявляє валовий внутрішній продукт у цінах попереднього року, за виключенням змін показника у 2014 р., який знизився порівняно з попереднім роком на 35,1 млрд грн.

Але індекси фізичного обсягу валового внутрішнього продукту протягом досліджуваного періоду знижуються зі 104,1% у 2010 р. до 90,2% у 2015 р. Зростання спостерігається у 2016 р. – 102,4%, 2017 р. –

102,5% та у 2018 р. – 103,3%. У постійних цінах відбувається від’ємна зміна обсягу валового внутрішнього продукту до попереднього року (на 6,4%, 3,5%, 21,8% та 6,7% відповідно у 2012 р., 2013 р., 2016 р. і 2018 р.). У 2011 р. показник складає 0,5% зростання до 2010 р., 23,0% зростання у 2015 р. і 5,0% відповідно у 2017 р.

Додатковими загрозами, які ведуть до погіршення інвестиційної привабливості України, виступають відсутність позитивних політичних зрушень у зовнішній ситуації, наростання та спади внутрішніх конфліктів, неоднозначні процеси демократизації українського суспільства, втрата економічних зв’язків та стратегічних партнерів, спрямування державного бюджету на військові операції, вимоги від зарубіжних фінансових партнерів (канадський уряд, уряд США) щодо обов’язкового реформування збройних Сил України, ряд інших факторів – все це не сприяє плановому цілеспрямованому інвестуванню в економічний розвиток держави [16].

Таблиця 1

Динаміка валового внутрішнього продукту України

Рік	Валовий внутрішній продукт у фактичних цінах, млрд грн	Валовий внутрішній продукт у цінах попереднього року, млрд грн	Валовий внутрішній продукт у поточних цінах, млрд дол. США	Індекси фізичного обсягу, % до попереднього року	Індекси-дефлятори, % до попереднього року
2010	1079,3	949,6	136,0	104,1	113,7
2011	1299,9	1138,3	163,2	105,5	114,2
2012	1404,7	1303,1	175,8	100,2	107,8
2013	1465,2	1404,3	183,3	100,0	104,3
2014	1586,9	1369,2	133,5	93,4	115,9
2015	1988,5	1431,8	91,0	90,2	138,9
2016	2385,4	2037,1	93,3	102,4	117,1
2017	2982,9	2445,6	112,2	102,5	122,1
2018	3558,7	3083,4	129,9	103,3	115,4

Примітка: дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя; за 2014–2018 рр. – також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: складено за [3].

Перераховані загрози призводять до зниження активності іноземних інвесторів у співпраці з нашою державою. За даними Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України, надходження прямих іноземних інвестицій у країну наведено в табл. 2.

виток туризму України приділяють увагу відомі вчені-економісти [2]. Необхідною умовою виходу господарюючих суб'єктів аграрного сектора на якісно новий рівень господарювання є розроблення та реалізація інвестиційно-інноваційних моделей їх розвитку, що підкріплюється масштабними інвестиціями [1].

Таблиця 2

Динаміка прямих інвестицій (акціонерний капітал), млн дол. США

Станом на 01.01.	Прямі інвестиції в Україну	Приріст/падіння за рік	Прямі інвестиції з України	Сальдо
2010	38992,9	+3376,5	5760,5	-442,6
2011	45370,0	+6377,1	6402,8	+642,3
2012	48197,6	+2827,6	6435,4	+32,6
2013	51705,3	+3507,7	6568,1	+132,7
2014	53704,0	+1998,7	6702,9	+134,8
2015	38356,8	-15347,2	6456,2	-246,7
2016	32122,5	-6234,3	6315,2	-141,0
2017	31230,3	-892,2	6346,3	+31,1
2018	31606,4	+376,1	6322,0	-24,3

Примітка: дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, за 2014–2018 рр. – також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: складено за [3].

Виходячи з даних табл. 2, можна зробити висновок, що основною причиною зменшення обсягів надходжень прямих іноземних інвестицій є саме озброєне протистояння на сході держави, при цьому найбільшого падіння показник зазнав у перший же рік війни (на 15347,2 млн дол. США).

З початку 2018 р. спостерігається незначне покращення даного показника – на 376,1 млн дол. США. Але слід зазначити, що з 2014 р. обсяги прямих іноземних інвестицій так і не наблизилися до рівня свого найбільшого значення за останнє десятиліття, яке спостерігалось у 2011 р. (6377,1 млн дол. США).

Забезпечення інтенсивних інвестиційних вкладень у розвиток країни викликає необхідність постійного їх вивчення, визначення ключових викликів у специфічних умовах нестабільної ситуації національної економіки.

Науковці вважають, що саме від інвестиційної активності суспільства та окремих його елементів залежить стійкий довгостроковий розвиток економіки, а не від ресурсних можливостей, які, зрештою, є обмеженими [10].

Розвиток окремих галузей народного господарства в країні передусім залежить від її інвестиційної привабливості, іміджу на міжнародному економічному ринку та ціни бренду держави, аналіз яких є вкрай актуальним [14]. Передумовою формування інвестиційної привабливості для іноземних вкладників та впливу інвестиційного клімату на роз-

Інвестування в житлове будівництво, яке розглядається як визначальний фондоутворюючий елемент інвестування, та комунальне господарство під час кризових явищ і нестабільності у країні, бюджетного незабезпечення та непослідовних реформ, зниження темпів будівництва, незадовільного стану житлового фонду, неадекватності житлово-комунального господарства розглядалось в роботах ряду авторів [6; 9].

На тлі світової фінансової кризи, – наголошує ряд дослідників, – актуалізувалася проблема інвестування пенсійних накопичень, що обумовлює необхідність поглибленого вивчення інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів з метою забезпечення надійності вкладень та їх стійкої довгострокової активності [12].

Окремі дослідники вважають, що одним із першочергових напрямків реформ в Україні є проведення ефективної інвестиційної політики та формування економічно привабливих регіональних господарських систем, ефективне використання інвестицій малими формами підприємництва [13]. Ряд авторів схиляються до необхідності інвестицій у розвиток людських ресурсів з метою розвитку та підтримки їх у майбутньому та збереженню в сьогоденні [11; 15; 18]. Поряд із тим, було визнано, що людський капітал стимулює та забезпечує формування економічної спроможності людини, підприємства, нації [4; 16; 17]. Таким чином, у країні на науковому рівні розглядається ряд напрямків інвестицій, а політика інвестування, що існує на державному рівні, неефективна та не відповідає стратегічним інтересам держави.

Проведені дослідження засвідчують той факт, що необхідною умовою активізації процесу інвестування в національну економіку, що буде сприяти її стабілізації та розвитку, є розробка заходів для уникнення загроз інвестування та державної підтримки інвестування.

В основі ефективної організації інвестиційної діяльності є раціональне державне регулювання, основними формами якого в Україні є [14, с. 274]: регулювання сфер та об'єктів інвестування; податкове регулювання інвестиційної діяльності; регулювання інвестиційної діяльності шляхом надання фінансової допомоги та проведення відповідної кредитної політики; регулювання інвестиційної діяльності шляхом проведення відповідної амортизаційної політики; регулювання участі інвесторів у приватизації; забезпечення захисту інвестицій; регулювання умов залучення внутрішніх заощаджень з боку населення.

Окремим аспектом варто виділити дві основні форми державної підтримки інвестиційної діяльності [8]:

- ✦ пряма (найчастіше фінансова) підтримка – передбачає безпосереднє фінансування державою суб'єктів інвестиційної діяльності (кредитування інвестиційних проектів за рахунок коштів державного бюджету; компенсація за рахунок бюджетних коштів відсотків за кредитами комерційних банків, які залучаються для реалізації інвестиційних проектів; надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування інвестиційних проектів; страхування за рахунок бюджетних коштів ризиків реалізації інвестиційних проектів тощо);
- ✦ непряма (опосередкована) підтримка – передбачає надання державою пільг суб'єктам інвестиційної діяльності (зменшення нормальної ставки податку на прибуток підприємств; податкові канікули; інвестиційний податковий кредит; прискорена амортизація основних фондів; звільнення від сплати ввізного мита при ввезенні певних товарів; відшкодування мита, сплаченого при ввезенні товарів, у разі наступного експорту цих товарів або використання їх у виробництві експортних товарів тощо).

Для активізації державного інвестиційного регулювання необхідно на державному рівні реалізувати ряд методів та заходів у сфері економіки, законодавчій, інформаційній сфері, а також застосовувати галузево-специфічні та організаційні заходи. До них, на нашу думку, належать:

- ✦ у *законодавчій сфері* (методи правового регулювання): формування нормативно-правової бази для стабільності інвестування, зокрема прийняття змін до закону України «Про ринок земель» щодо положень про переважне право держави на придбання земель; впроваджен-

ня проекту земельної реєстраційної системи та банку земельно-кадастрових даних; прийняття програм розвитку інвестиційної привабливості підприємств з урахуванням реального їх становища та несуперечності іншим нормативно-правовим актам; удосконалення законодавства, що регулює створення та діяльність оптових ринків; закріпити на рівні законодавства необхідність страхування інвестицій;

- ✦ у *сфері економіки* (методи економічного регулювання): опрацювання виваженої й науково обґрунтованої стратегії розвитку економіки в цілому та стосовно підприємств зокрема – прийняття програм підтримки доходів виробників, інноваційного розвитку галузей тощо; спрощення системи оподаткування; забезпечення державної закупівлі продукції інвестиційно розвинутих підприємств за цінами, вищими, ніж її собівартість; формування ефективної ринкової інфраструктури (розвиток фондового ринку, створення ринку землі та запровадження іпотечного кредитування, розвиток фінансової-банківської інфраструктури, створення системи реєстрації земельних і майнових прав та зобов'язань);
- ✦ в *інформаційній сфері* (методи пропагандистського регулювання): впровадження стратегії промоції інвестування, в якому реалізувалися б такі заходи, як поліпшення бізнес-середовища для іноземних інвестицій, запровадження заходів з розробки продукту, запровадження ефективних маркетингових інструментів та засобів промоції інвестицій, визначення цільової компанії, накопичення інформації, налагодження зв'язків і управління рахунками; стимулювання інвестицій, які б максимально сприяли налагодженню техніко-технологічного обміну; забезпечення відкритості та доступності законодавства стосовно інвестицій; скасування необґрунтованих обмежень з надання інформації (перегляд існуючого режиму секретності); розвиток розгалуженої мережі дорадчих служб;
- ✦ у складі *організаційних заходів* (методи адміністративного регулювання): подальше здійснення адміністративної реформи; запровадження загальноприйнятих стандартів та принципів корпоративного управління; комплексний підхід до впровадження ефективних інвестиційних проектів.

Основними напрямками інвестиційного державного регулювання вважаємо перспективи прогресивного саморозвитку, встановлення горизонту інвестиційного планування до 25 років, з подальшою конкретизацією в програмах підтримки

інвестування та акцентів на впровадженні державно-приватного партнерства, покращення інституційного та фінансового середовища та активне впровадження пропагандистських заходів.

ВИСНОВКИ

Важливою умовою сталого розвитку національної економіки є активізація інвестиційної діяльності. Для забезпечення даного процесу необхідною умовою є визначення наявних загроз, як факторів, що створюють небезпеку для учасників інвестиційного процесу, та розробка заходів для їх уникнення. У ході дослідження виявлено такі загрози інвестуванню в національну економіку України в умовах нестабільності: озброєне протистояння на сході України, нарощування темпів інфляції, зниження економічної стійкості України, відсутність позитивних політичних зрушень у зовнішній ситуації, втрата економічних зв'язків та стратегічних партнерів, спрямування державного бюджету на військові операції, вибагливі вимоги від зарубіжних фінансових партнерів.

Необхідною умовою активізації процесу інвестування в національну економіку, що буде сприяти її стабілізації та розвитку, є розробка заходів для мінімізації та уникнення загроз інвестуванню та державної підтримки інвестування. Актуальними виступають дві основні форми державної підтримки інвестиційної діяльності: пряма (найчастіше фінансова) підтримка та непряма (опосередкована). Для активізації державного інвестиційного регулювання запропоновано на державному рівні реалізувати ряд методів та заходів у сфері економіки, законодавчій, інформаційній сферах, а також застосування галузевих-специфічних та організаційних заходів, покращення інституційного та фінансового середовища та активне впровадження пропагандистських заходів.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень вважаємо розробку критеріїв та показників оцінювання доцільності інвестиційних вкладень у різні сфери національної економіки з боку інших держав та українських інвесторів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Аранчій В. І., Зоря О. П., Голбан Т. Т.** Стратегічні напрями інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва на галузевому та господарському рівнях. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 45. С. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.45-6>.
2. **Бублик Л. Я.** Передумови формування інвестиційної привабливості для іноземних вкладників та її вплив на розвиток туризму в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 46-1. С. 7–12. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.46-1>.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 08.10.2019).
4. **Ляшенко П. А.** Діапазон розуміння економічного розвитку регіону. *Управління проектами та розвиток ви-*

робництва. 2017. № 2. С. 122–126. URL: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/62/9.pdf> (дата звернення 01.10.2019).

5. **Мігус І. П.** Методичний підхід до оцінки впливу загроз на економічну безпеку емісійної діяльності акціонерного товариства. *Фінансовий простір*. 2013. № 3. С. 104–107. URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1303/13mipmpd.pdf>

6. **Мурашко М. І., Сотніков Д. А.** Особливості реалізації інвестиційних процесів будівельного сектору економіки в сучасних умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2018. № 4. С. 254–261. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4\(16\)-254-261](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4(16)-254-261).

7. **Петруня Ю. Є., Разживін В. М.** Індикатори стану інвестиційно-інноваційної діяльності: методичні підходи до визначення в контексті забезпечення регуляторної діяльності. *Бізнес Інформ*. 2019. № 7. С. 66–70. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-7-66-70>.

8. **Поєдинок В.** Деякі проблеми державної підтримки інвестиційної діяльності. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2010. Вип. 84. С. 63–67. URL: http://papers.univ.kiev.ua/jurydychni_nauky/articles/Some_problems_of_the_state_support_for_investment_activity_16793.pdf

9. **Савченко В.** Інвестування в житлове будівництво та комунальне господарство: від «хрущовок» до інноваційних новобудов. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 1. С. 69–79. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1\(17\)-69-79](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1(17)-69-79).

10. **Сакун О., Ніколаєнко Ю.** Роль і значення інвестиційного ресурсу в контексті інноваційних структурних перетворень в економіці. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2018. № 4. С. 188–197. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4\(16\)-188-197](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4(16)-188-197).

11. **Ткач А. А.** Институциональные трансформации экономических систем // Трансформаційні процеси в економіці України: інституціональний контекст : монографія / М. Радева, А. Ткач, В. Коломієць та ін. Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2018. С. 71–136. DOI: <https://doi.org/10.32901/978-966-2489-64-4/2018>.

12. **Ткаченко Н.** Вектори розвитку інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 1. С. 200–206. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1\(17\)-200-206](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1(17)-200-206).

13. **Турецков Т.** Інвестиційний фактор стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва на регіональному рівні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2018. № 4. С. 161–169. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4\(16\)-161-169](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4(16)-161-169).

14. **Федоришин О. З.** Основні форми державного регулювання інвестиційної діяльності. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія «Економіка»*. 1998. Вип. 4. С. 273–275.

15. **Becker G. S.** Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. New York: National Bureau of Economic Research, 1964. 187 p. DOI: <https://doi.org/10.1177/000271626536000153>.

16. **Kolomiets V., Golovkova L.** The Institutional Content of the Human Capital of the National Economy. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Vol. 3. No. 5. P. 289–293. DOI: <https://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-5-289-293>.

17. **Radieva M.** Institutional Modernization of the Global Economy. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4. No. 5. P. 283–290. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-283-290>.

18. Schulz T. W. Investment in Human Capital. *The American Economic Review*. 1961. Vol. 51. No. 1. P. 1–17.

REFERENCES

Aranchii, V. I., Zoria, O. P., and Holban, T. T. "Stratehichni napriamy investytsiino-innovatsiinoho rozvytku ahrarynoho vyrobnytstva na haluzevomu ta hospodarskomu rivniakh" [Strategic Areas of Investment-Innovation Development of Agricultural Production at the Industry and Economic Level]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 45 (2019): 33-38.

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.45-6>

Becker, G. S. *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. New York: National Bureau of Economic Research, 1964.

DOI: <https://doi.org/10.1177/000271626536000153>

Bublyk, L. Ya. "Peredumovy formuvannya investytsiinoi pryvablyvosti dlia inozemnykh vkladnykiv ta yii vplyv na rozvytok turyzmu v Ukraini" [Prerequisites for Forming Investment Attractiveness for Foreign Investors and its Impact on Tourism Development in Ukraine]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 46-1 (2019): 7-12.

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.46-1>

Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Fedoryshyn, O. Z. "Osnovni formy derzhavnoho rehu-liuvannya investytsiinoi diialnosti" [The Main Forms of State Regulation of Investment Activity]. *Visnyk Lvivskoi komertsiiinoi akademii. Serii «Ekonomika»*, no. 4 (1998): 273-275.

Kolomiets, V., and Golovkova, L. "The Institutional Content of the Human Capital of the National Economy". *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 3, no. 5 (2017): 289-293.

DOI: <https://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-5-289-293>

Liashenko, P. A. "Diapazon rozuminnia ekonomichnoho rozvytku rehionu" [Range of Understanding of Economic Development of the Region]. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva*. 2017. <http://www.pmpd.org.ua/images/Journal/62/9.pdf>

Mihus, I. P. "Metodychni pidkhid do otsinky vplyvu zahroz na ekonomichnu bezpeku emisiinoi diialnosti aktsioner-noho tovarystva" [Methodical Approach to Assessing the Impact of Threats on the Economic Security of the Issue Activity of a Joint Stock Company]. *Finansovyi prostir*. 2013. <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1303/13mipmpd.pdf>

Murashko, M. I., and Sotnikov, D. A. "Osoblyvosti realiza-tsii investytsiinykh protsesiv budivelnoho sektoru ekonomiky v suchasnykh umovakh" [Features of Realization of Investment Processes Building to Sector of Economy in Modern Terms]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 4 (2018): 254-261.

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4\(16\)-254-261](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4(16)-254-261)

Petrunia, Yu. Ye., and Razzhyvin, V. M. "Indykatory stanu investytsiino-innovatsiinoi diialnosti: metodychni pidkhody do vyznachennia v konteksti zabezpechennia rehuliatornoj diialnosti" [The Indicators of the Status of Investment-Innovation Activity: the Methodical Approaches to Definition in the Context of Ensuring the Regulatory Activity]. *Biznes Inform*, no. 7 (2019): 66-70.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-7-66-70>

Poiedynok, V. "Deiaki problemy derzhavnoi pidtrymky investytsiinoi diialnosti" [Some Problems of State Support of Investment Activity]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho univer-sytetu im. Tarasa Shevchenka*. 2010. [http://papers.univ.kiev.](http://papers.univ.kiev.ua/jurydychni_nauky/articles/Some_problems_of_the_state_support_for_investment_activity_16793.pdf)

[ua/jurydychni_nauky/articles/Some_problems_of_the_state_support_for_investment_activity_16793.pdf](http://papers.univ.kiev.ua/jurydychni_nauky/articles/Some_problems_of_the_state_support_for_investment_activity_16793.pdf)

Radieva, M. "Institutional Modernization of the Global Economy". *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 4, no. 5 (2018): 283-290.

DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-283-290>

Sakun, O., and Nikolaienko, Yu. "Rol i znachennia investytsiinoho resursu v konteksti innovatsiinykh strukturnykh peretvoren v ekonomitsi" [The Role and Value of Investment Resource in the Context of Innovative Structural Transformations to Economy]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 4 (2018): 188-197.

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4\(16\)-188-197](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4(16)-188-197)

Savchenko, V. "Investuvannya v zhytlove budivnytstvo ta komunalne gospodarstvo: vid «khrushchovok» do innovatsiinykh novobudov" [Invested in Housing Construction and Communal Household: from «khrushchovok» to Innovative New Buildings]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 1 (2019): 69-79.

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1\(17\)-69-79](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1(17)-69-79)

Schulz, T. W. "Investment in Human Capital". *The American Economic Review*, vol. 51, no. 1 (1961): 1-17.

Tkach, A. A. "Institutsionalnyye transformatsii ekonomicheskikh sistem" [Institutional Transformations of Economic Systems]. In *Transformatsiini protsesy v ekonomitsi Ukrainy: insty-tutsionalnyi kontekst*, 71-136. Melitopol: TOV «Kolor Prynt», 2018.

DOI: <https://doi.org/10.32901/978-966-2489-64-4/2018>

Tkachenko, N. "Vektory rozvytku investytsiinoi diialnosti nederzhavnykh pensiinykh fondiv v Ukraini" [The Vectors of Development of Private Pension Funds Investment Activities]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 1 (2019): 200-206.

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1\(17\)-200-206](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1(17)-200-206)

Turetskov, T. "Investytsiyni faktor stymuliuвання rozvytku maloho ta serednyoho pidpriemnytstva na rehionalnomu rivni" [Investment Factor of Small and Medium Enterprise Development at Regional Level]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 4 (2018): 161-169.

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4\(16\)-161-169](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-4(16)-161-169)